

УДК 657.47

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ОБІКОВОЇ КАТЕГОРІЇ

РАТУШНА О.П., к.е.н., викладач кафедри обліку і аудиту

Уманський національний університет садівництва

В статті розглянуто передумови та необхідність здійснення класифікації витрат. Систематизовано основні напрями класифікації витрат, враховуючи сучасні вимоги до управління діяльністю підприємства.

Ключові слова: витрати, класифікація витрат, витрати на якість, управління діяльністю підприємства

Господарська діяльність обумовлює виникнення витрат, які характеризують ефективність як окремих підприємств так і галузей в цілому. Саме порівняння доходів і витрат визначає фінансовий результат. Тому, якщо на рівень доходу управлінський персонал має незначний вплив, то витрати діяльності знаходяться під постійним впливом і контролем управлінців. Отже, розмір одержаного фінансового результату знаходиться в прямій залежності від управлінських рішень, що стосуються витрат.

Питання класифікації витрат для інформаційного забезпечення управлінських рішень розглянуто в працях вітчизняних науковців: П.Й. Атамаса, С.Ф. Голова, У.І. Когут, М.Х. Корецького, В.С. Леня, Ф. Макарчука, Л.О. Меренкової, Л.В. Нападовської, Г.О. Партин, М.В. Реслер, В.В. Сопка, Н.В. Сабліної, Л.М. Чернелевського та інших. Проте з появою нових "стилів" управління та нових вимог ринку виникає необхідність удосконалення класифікації витрат діяльності.

Мета статті полягає у систематизації нових підходів до класифікації витрат діяльності, які відображали б потреби управління.

Поняття "витрати" з огляду на історичне становлення даного поняття характеризується різними підходами до визначення. З економічної точки зору можна виділити чотири підходи до визначення витрат:

- 1) маржиналістська (неокласична) і трудова концепції витрат;
- 2) економічний і бухгалтерський підхід до визначення витрат;
- 3) класичний (технологічний) та інституційний підходи до визначення природи фірми і витрат;
- 4) податковий підхід [12].

Економічний підхід передбачає вибір найкращого способу використання наявних економічних ресурсів у перспективі. Неврахування внутрішніх витрат у складі загальних витрат підприємства спричинило б викривлення звітності. Саме з цих причин маржиналісти відносять нормальний прибуток до складу витрат. Бухгалтерський підхід зорієнтований на ретроспективну фіксацію фактично здійснених витрат. Більше того, бухгалтерський фінансовий облік і звітність є суворо регламентованими [6].

Враховуючи визначені підходи витрати класифікуються за різними ознаками. При цьому різні автори по-різному визначають необхідність такої класифікації:

- зведення за певними ознаками всієї різноманітності витрат на виробництво і збут продукції в економічно обґрунтовані групи, які включали б витрати, однорідні за своїм змістом або подібні між собою [1];
- використання допоможе не тільки краще планувати і обліковувати витрати, але й точніше їх аналізувати, а також виявляти певні співвідношення між окремими видами витрат та розраховувати ступінь їх впливу на рівень собівартості і рентабельності виробництва [4];
- певна ознака класифікації витрат повинна відповідати конкретним цілям [2];
- поділ їх на класи на основі певних загальних ознак об'єктів і закономірних зв'язків між ними [9];
- засіб для вирішення завдань управління [7];

- зумовлюється різними варіантами їх обліку, що в свою чергу, позначається на організації й управлінні виробництвом [13].

О. Чижишина розглядає витрати з позиції інформаційного джерела, тому і пропонує їх класифікацію, виходячи з можливого впливу на прийняття управлінських рішень. Розглядаючи різні альтернативні варіанти рішень, необхідно враховувати не лише дійсні, а й можливі витрати. Дійсними є витрати, які вимагають сплати грошей або витрачання інших активів. Можливими витратами є вигоди, які втрачаються, коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитись від альтернативного рішення.

Достатність інформації для прийняття рішень, спрямованих на покращення фінансового результату господарської діяльності, досягається при групуванні витрат на інкрементні та маржинальні. Інкрементні витрати є додатковими і виникають у випадку виготовлення додаткової партії продукції.

Маржинальними є витрати на виробництво у розрахунку не на весь випуск, а на одиницю продукції. Для прийняття рішень необхідно розрізняти релевантні та нерелевантні витрати. Релевантні витрати – це витрати, величина яких може бути змінена внаслідок прийняття рішення, а нерелевантні – це витрати, величина яких не залежить від прийняття рішень [10].

Окремі автори (М.М. Гоголь, О.В. Садченко, О.М. Рибалко, С.О. Бехтер) класифікують витрати виходячи з функцій управління, місць виникнення та центрів відповідальності.

Дослідження У.І. Когут дозволило згрупувати види витрат за такими критеріями, які б найповніше відображали та характеризували різні сторони діяльності підприємства, з максимальним відображенням видів витрат за ознаками їх класифікації, що використовуються у діяльності підприємства, а саме, організаційно-управлінський, обліково-аналітичний, фінансово-економічний, маркетинговий, інвестиційний [5].

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світових ринках обумовлює необхідність додаткових витрат на забезпечення якості

продукції. Тому важливим є формування в обліку інформації про витрати на якість продукції та відповідної їх класифікації.

Класифікація витрат на якість розроблена А. Фейгенбаумом, так звана PAF-модель, включає:

- превентивні витрати (prevention costs) – витрати на попередження випуску продукції неналежної якості;
- витрати на оцінку якості (appraisal costs).
- внутрішні втрати від невідповідної якості (internal failure costs);
- зовнішні втрати від невідповідної якості (external failure costs) – виникають в процесі експлуатації виробу споживачем [11].

Класичний підхід до класифікації витрат на якість широко застосовується в управлінні якістю, однак його застосування в обліку ускладнюється тим, що на практиці складно віднести витрати на якість до конкретної групи. Тому, на думку Луцюк І.В., при впровадженні та застосуванні системи управління якістю доцільно класифікувати витрати на якість за етапами процесу менеджменту якості:

1. Планування якості (quality planning) – частина менеджменту якості, спрямована на постановку цілей (завдань) у сфері якості та встановлення необхідних операційних процесів і пов'язаних з ними ресурсів, що дозволяють досягти поставлених цілей.

2. Управління якістю (quality control) – частина менеджменту якості, спрямована на виконання вимог щодо якості.

3. Забезпечення впевненості у якості (quality assurance) – частина менеджменту якості, спрямована на забезпечення довіри тому, що вимоги щодо якості виконуються.

4. Поліпшення якості (quality improvement) – частина менеджменту якості, спрямована на підвищення ефективності та результативності [8].

Російський науковець Карлик Є.М. класифікував витрати на якість за цільовим призначенням:

- витрати на забезпечення якості – витрати, здійснені для задоволення встановлених споживачем вимог до якості продукції чи послуг;
- витрати на покращення якості – витрати на розробку та впровадження програм підвищення якості продукції чи послуг;
- витрати на управління якістю – адміністративні витрати на обслуговування системи якості на підприємстві [3].

На думку Луцюк І.В., таку класифікацію доцільно доповнити витратами на підтвердження якості продукції, які включають витрати пов'язані з проведенням сертифікації продукції і наданням покупцю доказів якості. Також класифікація буде неповною якщо не включатиме втрати від невідповідної якості [8].

Отже, необхідність приймання управлінських рішень, які дозволять забезпечити одержання максимального фінансового результату, обумовлює виникнення нових напрямів класифікації витрат.

Список використаної літератури

1. Безруких П.С. Состав и учет издержек производства и обращения [Текст] / П.С. Безруких. – М. : ФБК, 1996. – 224 с.
2. Бухгалтерський облік і прийняття рішень [Текст]: навчальний посібник / За ред. П.С. Смоленюка. – Хмельницький, Евріка, 2001. – 380 с.
3. Карлик Е.М. Затраты на повышение качества продукции на машиностроительных предприятиях: монография / Е.М. Карлик, Д.С. Демиденко, В. М. Шкловский. – Л.: ЛДНТП, 1979. – 227 с.
4. Керимов В.Є. Управленческий учет [Текст] : ученик / В. Є. Керимов. – М. : Маркетинг, 2001. – 268 с.
5. Когут У.І. Критерії класифікації витрат підприємства / У.І. Когут : Збірн. наук. праць НУ "Львівська політехніка". – 2008. – № 24. – С. 43-49.
6. Кондрич В.І. Витрати виробництва: поняття та обліково-економічна суть / В.І. Кондрич // Вісник ЖДТУ. Серія економічні науки. – 2013. – № 1 (63). – С. 102 – 107.

7. Контроллинг как инструмент управления предприятием [Текст] / Е. А. Ананькина, С. В. Данилочкин, Н. Г. Данилочкина и др. ; под. ред. Н. Г. Данилочкиной. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 279 с.
8. Луцюк І.В. Витрати на якість та їх класифікація для потреб управління та обліку / І.В. Луцюк // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2013. – № 10 (1). – С. 67-71.
9. Нападовська Л.В. Управлінський облік [Текст]: монографія / Л.В. Нападовська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 450 с.
10. Чижишин О. Проблемні аспекти класифікації витрат підприємств / О. Чижишин // Економічний аналіз. – 2010. – Випуск 6. – С. 349-352.
11. Фейгенбаум А. Контроль качества продукции / А. Фейгенбаум [сокр. пер. с англ.]. – М.: Экономика, 1986. – 163 с.
12. Філіп Л.В. Економічний зміст і класифікація витрат /Філіп Л.В. // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С. 206-211.
13. Яругова А. Управленческий учет: опыт экономически развитых стран [Текст] / А. Яругова. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 240 с.

КЛАССИФИКАЦИЯ ЗАТРАТ КАК ЭКОНОМИЧЕСКОЙ И БУХГАЛТЕРСКОЙ КАТЕГОРИИ

О.П. Ратушная

Уманский национальный университет садоводства

В статье рассмотрены предпосылки и необходимость осуществления классификации затрат. Систематизировано основные направления классификации затрат, учитывая современные требования к управлению деятельности предприятия.

***Ключевые слова:* затраты, классификация затрат, затраты на качество, управление деятельностью предприятия.**

CLASSIFICATION OF COSTS AS THE ECONOMIC AND ACCOUNTING CATEGORIES

O. Ratushna

Uman national university of gardening

The article deals with the background and the need for classification of costs. Systematized main areas of classification of costs given the current requirements for enterprise management.

Key words: costs, classification of costs, quality costs, management of the company.